

Акварелна Библия

Юлия Станкова, изложба акварели, галерия „Астри“, 15 - 25 ноември 2016

Харесвам тези акварели, тяхната, както самата Юлия Станкова се изразява, „нежна спонтанност“. Радостното връщане на художника към тази техника, така зависима от мигновеното не-овладяване на веществото, така уязвима за съдействието на материята и същевременно така придаваща на същата тази материя прозорчост и почти безплътна лекота, е плод възрастност на дългогодишен процес.

Запознатите с изпълнените в иконописна техника работи на Юлия Станкова са наясно, че те са вариации върху ограничен набор сюжети или митологеми, че се връщат пак и пак към фундаментални, символни състояния и жестове. Не знам точно кога художничката е разбрала, че тези работи искат да се навържат в космологичен разказ, в една персонална история на сътворението. Импулс за това е дала срещата ѝ с визионерските илюстрации на Уилям Блейк към собствените му профетични книги, в които библейските истории запазват една лична и мистична митология.

В „Акварелна Библия“ Юлия Станкова тълкува Книга Битие, тоест, основополагаща за нашата култура разказ за сътворението. Според самата нея, тази „Библия“ не е религиозна книга. Вероятно е така. Тя обаче разгъва собствената космология и антропология. И макар че, според художничката, текстът в тази книжка има само „скромна роля да бъде спойка за образите“, бих искала да ви преведа през него.

Бог се разделя на две – пусто и пълно. От тях двете пустото е действителната енергия и то продължава да създава опозиции, като в една първа стъпка разделя пълното на живо и неживо, а в една следваща стъпка от живото създава човека. В човека има плътност и празнота, което очевидно са не друго, а хипостази на пустотата и пълнотата, налични в началото у Бога. (Битие 1, 26: да сътворим човек по Наш образ и по Наше подобие).

Пустото е подтикнато към тази втора стъпка – а именно, създаването на човека – по специфична причина: неживото се оказва хищно и е на път да погълне живото. За да се справи с тази агресия, пустото има нужда от помощник. Този помощник е човекът. От него се очаква помощ за това, щото пълното и пустото да се преплетат в нова хармония и пак да станат ед-

но. Иначе казано, Бог прави човека, за да възобнови собствената си цялост. Човекът обаче се оказва унесен в цаптив сън и пасивен. Естествено, бихме казали, нали е андрогин. (Битие 1, 27: и сътвори Бог човека по Свой образ, по Божий образ го сътвори; мъж и жена ги сътвори).

За да подтикне човека към действие, пустото отново преминава към разделение – отделя онази негова част, способна да желае: жената. Според Юлия, това се има предвид с библейската история с реброто. (Битие 2.22: И създаде Господ Бог от реброто, взето от човека, жена и я заведе при човека.) Така се справя тя с онази прословутата некохерентност в библейския текст относно създаването на жената. Едно схоластично тълкуване на това несъответствие гласи, че мъжът и жената са равни по душа (нали „мъж и жена ги сътвори“), но че жената е подчинена на мъжа по тяло (понеже е направена от реброто му). Уверявам ви, че това не се отнася по никакъв начин за Ева от „Акварелна Библия“.

Така действено-желателната природа на човека започва да изпълнява предначертаната ѝ роля, възпроизвеждайки на всяка стъпка, във всеки решаващ момент онази дихотомия на пусто и пълно, едно постоянно двоене, което – едва преодоляно – се явява под нова форма и на ново ниво като регретиум mobile на процеса по обособяване на човека в света.

И тъй, едната причина на сътворението е разделението на две несъвместими съществуващи у Бога естества. Втората предлагана ни перспектива към сътворението е тази на възобилната любов. Бог, който „обича да обича“, е така преизпълнен с любов, че трябва да излезе отвъд своята автоеротичност. Той изтръгва от себе си хаоса и създава човека, с чиято помощ да го превтори.

Работата на човека – според тази персонална митология – е да следва перипетиите на отпадането и изкуплението към винаги отдръпващия се хоризонт на първичното единство, на божествената coincidentia oppositorum.

Има нещо дълбоко обезпокояващо в този разказ. То не е двочинната природа на човека, която за нас, повече или по-малко свикнали – независимо дали я приемаме или не – с идеята, че сме душа-и-тяло, е донякъде привична. Дълбокото безпокойство е свързано с изплъзващата

се природа на божеството. Или, както се изразява Юлия Станкова, със „сянката“ в самия Отец, „дремещото чудовище“ на неговата

„Непримиримост към стихииите, която е коренът на всяко разделение“. Това безпокойство е възрастност много древен субстрат. Ако вярваме на Мирча Елиаде, съвпадение на противоположностите в дълбинната структура на божеството е един от най-архаичните начини за изразяване на парадоксалността на божественото битие. Този аспект присъства у християнските мистици. Но и в различни аскетични практики, чиято цел е постигането на „недиференцирано състояние“, на трансцендиране на противоположностите.

Човекът на „Акварелната Библия“ е място или граница, където противоположностите постоянно прехождат една в друга. Една пропускаща мембрана, необходимо условие за постоянна осмоза между духа и материята.

Така видяното човешко съществуване е структурен аналог на работата на художника, чийто образен език – по думите на Юлия Станкова – разкрива „пространство за един междинен свят, разположен на границата между смъртното и вечното, в който диалогът между тях е възможен“.

Юлия Станкова не приема съдбата на модерен художник, „затворник на своето време“. Тя настоява – пак и отново с тази книга и тази изложба – че художествената творба преди всичко друго трябва да е посредник между две личности. Не в обръщането към голямата група, а само в обръщането към уникалната личност и истинската стойност на изкуството. С това, без съмнение, Юлия Станкова придава на изкуството сакралност, доколкото го конструира като аналог на онова изправяне „лице в лице“.

В своята работа на художник Юлия Станкова е пределно откровена – и открита. Включително с лицето си, което – за мен няма съмнение в това – присъства в много от образите на нейните скитащи ангели. А те, според „Акварелната Библия“, са „късчета от пустотата“, тоест – ако следваме собствената митология на художничката – кванти от творещото естество на Бога. Така че, „не гонете Ангелите“.

Боряна Кацарска

Бел. рег. Текстът е произнесен при откриване на изложбата.